

FELVIDÉKI KÖNYVTÁRBÚVÁRLATOK.*

III.

Szepesmegye minden nevezetesebb városát útamba szándékozván ejteni, Iglóról a megye fővárosába, Lőcsére hajtottam, hol legelőbb is a kir. kath. főgymnasiumba mentem. Ez intézet derék igazgatójának, Halász László úrnak köszönhetem, hogy Lőcse műemlékeit és könyvtárait szives kalauzolása mellett megismerhettem.

A lőcsei kir. kath. főgymnasium könyvtáraiban kizárólag újabb művek vannak. 1878. júl. 29-én a tanári könyvtárban volt 1830 kötet és 2329 füzet, összes értékök 7758 frt 95 kr.; az ifjúsági könyvtárban 1179 kötet és 287 füzet, 1881 frt 87 kr. értékben. Ezeken kívül 171 darab történelmi és földrajzi anszer van elhelyezve a könyvtárban, melyek összes értéket 817 frt 5 kr.

A könyvtárak őre Travnicsek Hubert rendes tanár, ki lelkiismeretesen, a legnagyobb rendben kezeli a reábízott gyűjte-

* Mielőtt cikkemet folytatnám, a »Századok« májusi füzetének egy incorrect kifejezését kell helyreigazítanom. A »Századok« ismertetvén a Könyv-Szemle legutóbbi füzetét, azt mondja, hogy »beszámolok« felvidéki búvárlataimról. Beszámolni megbízónak szokás; engem pedig senki sem bízott meg, s ha föl nem szólítanak rá, nem is teszem közzé jegyzeteimet. Félreértések elkerülése végett, kötelességemnek tartottam e csekélységet fölemlíteni. Mert nagy a különbség, ha valaki a maga költségén kevés időt töltve egy-egy helyen, tisztán az ő rá nézve érdekes adatok után nyomoz, meg a közt, ha más pénzén, s célzatosan kitűzött egy irányban huzamosan kutat. Amaz érdekesebb a búvárra, s érdektelenebb a közönségre nézve emennél megfordítva áll a dolog. Szolgáljon ez egyúttal közleményeim ziláltságának mentségére.

ményeket. A tanári könyvtárat 24, az ifjúságit 14 szak szerint osztályozta, minden ötödik évben új lajstromot készít, két évenként pedig egy-egy pótleltárat. Nyomatott rovatlapjain a következő címek fordulnak elő: Folyó szám. Beszerzési idő. Régi leltár száma. A tárgy megnevezése. A beszerzési ár öszvege, frt. kr. Jegyzés. Az ívek alján: Múlt évi maradvány, kötet, füzet. Új beszerzés, kötet, füzet. Legvégén, végkimutatás.

A feloszlott lőcsei ág. h. e. v. l y c e u m könyvtára minden tekintetben ellentéte az előbbennek. Amaz merőben modern könyvtár, ez kizárólag régi művekből áll; amaz példás rendben van fölállítva, ez példátlan rendetlenségben hever az ág. h. ev. nagytemplom északi fülkéjében. A kötetek számát 6- vagy 8000-re becsülöm. A jelen század első felében készített, ívr. lajstroma használhatatlan.

Szépréti, egyházi gondnok úrral húzamosabban böngészgetünk a könyvek között, s a mi érdekesebbet találtam, im itt közlöm. Incunabulák:

Velenceze, 1499. Czim: Polydori Vergilii Vrbinatis De Inventoribus Rerum Libri Tres. Végén, a 88. levélen: Polydor Vergilii Vrbinatis de Inuentoribus rerum opus Magister Christophorus de Pensis impressit Venetiis Anno humanitatis Christi. M. CCCC. LXXX. VIII. Pridie Kalendas Septembris. — 4-r. Editio originalis. Panzer, III. 556. Hain, 16.008.

H. n. 1503. Sermones Sacri Pomerii de tempore (impress Anno 1503.)

Lipcse, 1508. Petri Lotichii Secundi Poemata omnia. Lypsiae, 1508. — Brunet: Manuel du libraire. Paris, 1862. T. III. p. 1181. szerint ez eredeti kiadás ritka, de csekély értékű

Velenceze, 1512. Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis. Urbanus Keym Librarius Budensis. Kolophon: Uenetijs accuratissime impressum. In Edibus Petri Liechtenstein Coloniensis Germani. Impensis vero Urbani Keym Library Budensis. Anno Virginei Partus 1512. Die 3. Augusti. — K.-ívr. Knauz: Libri Miss. ac. Brev. p. 42. összesen 9 példányt ismer e kiadásból.

H. n. 1518. Almanach noua plurimis annis venturis inseruienia. Per Joannem Stoefflerinum Justingensem et Jacobum Pflau-

men *Ulmensem accuratissima supputata etc. Ephemerides anno dominice incarnationis 1518.* — Panzer nem ismeri.

A török-magyar háborúra vonatkozó röpirat- és ujságirodalom igen szépen van képviselve. Hasonlóan a külföldi és hazai dissertatio-irodalom, mely utóbbi különösen érdekes azon körülménynél fogva, hogy itt meglevő termékei, csaknem kizárólag felvidéki könyvsajtók alól kerültek ki. A ritkább példányok közül főlem-litendőnek tartom a következőket.

Steph. Omasztha Trenchinus. *De constitutione rhetoricae.* Pragae, typ. Paul. Sessy Anno 1615.

Zachar. Lani, antistes Trenchin. *Pseudo spiritus Posonien-sis sive discursus ex S. Scriptura.* (Typ. Trench.) Anno 1643. Terjedelme P, ívsz.

Andr. Fitkowini, Batthoviâ-Ung. *De justificatione hominis peccatoris coram Deo.* Wittb. ap. Jo. Haken, A. 1643.

Georg. Czebanius Lipto-Teuto-Lipsch. *Disputatio de triplici Dei cognitione.* Trench. Typ. Dorotheae Vocalianae. 1647.

Joann. Okolycznai. *Tripartiti operis Hung. compendium.* Leutsch., Laur. Brewer. 1648.

Georg. Melochowski Melochovien. gymn. alumn. *De omni praesentia carnis Christi in persona.* Barthphae, Jac. Klösz, 1650.

Andr. Hrwat gymn. Trench. rect. *Responsum responsioni Patakianae oppositum.* 5. jul. 1652. Trench. Typ. Laurentii Benjamin ab Hage.

Andr. Hrwat. *Responsum appendici maledicae.* 20. sept. 1652. Trench. L. ab Hage.

Nicletzius, Tot-Lipschens. *Dissertatio de clericorum potestate.* Trench. Typ. Nicodemi Czizek. A. 1655.

August. Serpilius, Caesareopol. Hung. *De bello.* 19. marcii, 1664. Wittbg. Mich. Wendt.

Chr. Seelmann Pfarr. v. Leutschau. *Himmelfahrts-Fest Matthiae Gosnovicer Richter v. Leutschau.* Leutsch. Sam. Brewer, 1669.

Matth. Christoph. Hung. Senator Wittebergensis. *Exercitium juridicum de testimonio.* 23. oct. 1673. Wittb. Typ. Hakianis.

Mich. Liefmann, sup. in Oberung. *Ehrengedächtniss-Säule des Christ. Seelmann Pfarr. v. Leutsch.* Wittbg. bei Joh. Sig. Ziegenbein (1675). Mindössze két levél, 4-r.

Memoriae aeternae Chr. Seelmanni. Wittb. Joh. Sigism. Ziegenbein. 1676.

Régi magyar nyomtatvány igen sok van a könyvek között. Szabó Károly, ki 1872-ben járt itt, 26 régi magyar munkát talált benne, pedig maga mondja könyvtárbúvárlatairól a »Századok« 1872. 692—694. lapjain közzétett jelentésében, hogy nem kutathatta át egészen. A löcsei Brewer-féle nyomda termékei nagy tömegben fordulnak elő, különösen az iskolai kézikönyvek, melyek közül, Szabó Károly szerint, négy darab unicum.

Az irattárban nyolcz darab kemény kötésű könyv vonja magára figyelmünket. Ezek latin nyelven vezetett tantárgyi naplók vagy osztálykönyvek, melyekben 1733-tól fogva részint a bevégezett tananyag van kimutatva, részint a tanmenet van szem elé állítva. Az 1733,4-ki tanévről szóló kimutatás részletes, óránkénti, s a naplók ily módon vezettettek egész 1745-ig. Később a befejezett tananyagot tartalmazó kimutatás, mellőzve a naponkénti följegyzést, két-két hétre, sőt utóbb egy vagy több hónapra terjed, míg végre 1798 9-től egész a befejező 1817-ik évig, csupán a megelőző félévekben tárgyalt tananyag rövid átnézetére szorítkozik. Alakjuk nagy ívrét, mongol formába hajtva. E gyűjtemény érdekessége megítélhető azon szemelvényekből, melyeket Kupetz Lycurg igazgató közölt belőle: A löcsei m. k. állami főreáltanoda értesítvénye. 1875. 21—29 l.

A löcsei minorita és a főreáltanodai könyvtárakat már nem tekinthettem meg. Kifogytam az időből, s Szepesváralján keresztül Eperjesre hajtottam.

Az eperjesi salvatorianus ferenczrendi kolostor könyvtára egy ablaktalan sötét előszobában s egy kicsiny szobában van elhelyezve. A helyiség igen alkalmatlan: sötét és nyirkos. Kizárólag régi könyvtár, lehet benne vagy 1500 kötet, köztük a következő incunabulák.

Velenze, 1487. Angeli de Clavasio: Summa angelica de casibus conscientiae. Kolophon: Opus quoque hoc Angelicum arte: opera et impensis non minimis: maxima cum emendatione Nicholaus Franckfort germanus Impressione Anno salutis. 1487. Kalend. 3. Nouembris compleuit: Uenetijs. Deo Gratias. — Igen szép példány, 4-r. goth. 369 szedett lev. Panzer III. 239. Hain 5383. említik, de legszabatosabb leírása: Codicum saec. XV.

impressorum qui in reg. bibliotheca Borbonica adservantur Catal. Neapoli, 1828. T. I. p. 198.

Augsburg, 1487. Kolophon: Hie endet sich daz büch der heyligen... Gedruckt in Augspurg von Hansen Schönsperger am fritage vor sant Veitz tag des jar do man zalt nach Cristi gepurt M. CCCC. vnd im lxxxvij. jar. — Szép példány, képekkel; ritka lehet, mert Panzer nem ismeri. Fidelis Butsch cxv. Cat. (Drucke des XV. Jahrhunderts.) Nr. 23.

Strassburg, 1493. Sermones de Sanctis Thesaurus Novvus dictus. Kolophon: Opus perutile sermonum de sanctis per circum anni Thesaurus nouus nuncupatum impressum Argentine per Martinum flach Anno domini MCCCC. XCIII. finit feliciter. — Szép példány, k. ívr. goth. 480 lev. Sokban eltérőleg írja le Schnizer, III. p. 46. Panzer. I. 49.

Velencze, 1496. Sermones declamatorii prestantissimi Roberti Liciensis: ex seraphico Minorum ordine: etc. Az első levélen, az előszó után: Impressum Venetiis per Georgium de Arriabenis Mantuanum. M. CCCC. LXXXXVI. die XV. Mai. — Csekély különbséggel említik Maitt. p. 615. Panzer. III. 392. Butsch. Nr. 130.

Nürnberg, 1496. Kolophon: Explicit Legenda Lombardica Jacobi de Voragine ordinis predicatorum Episcopi Januens. Impressa Nuremberge anno domini M. CCCC. XCVI. Sequuntur legende adiuncte. — Expliciunt quorundam sanctorum legende adiuncte post Lombardicam historiam (!): impresse Nurnberge Anno domini M. CCCC. XCVI finite in vigilia Pasche. — Ívr. goth. teljes példány. Sulzbachi Stuchs György nyomása. Seemiller, IV. p. 74. Panzer, II. 223. Graesse, VI. 396.

(Köln, év n.) Questiones peritiles super tota philosophia naturali magistri Joannis de Magistris doctoris parisiensis cum explanatione textus Aristotelis secundum mentem doctoris subtilis Scoti. — 4-r. 200 lev. ép péld. Hain, 10445 szerint e mű Kölnben Quentell Henriknél nyomtatott, ki 1479—1500 ig dolgozott.

Velencze, 1498. Az első levélen: Incipit secunda pars quadragesimalis: editi per fratrem Bernardinum de Busti ordinis minorum: ac verbi dei predicatorem: quod Rosarium sermonum appellatur. Kolophon: Impressum.... Venetiis.... per Georgium de Arriabenis ab anno incarnationis dominice. M. cccc lxxxx

viii. xvii. Kalen. Septembris. — K. ivr. a közepe ki van égve, s egész a ZZ ívszámig van meg. Hain, 4163.

V e l e n c z e, 1499. Sermones quadragesimales de vitys Reuerendi Patris fratris Antony de Bitonto: ordinis minorum de obseruantia: exacta cura et diligentia reuisi emendatique: iussu et impensis Nicholai Frankforth. Arte item Johannis hertzog impresoris In venetiarum urbe: felici numine expliciunt. Anno natiuitatis christi post millesimum quaterque centesimum nonagesimonono. XVI. Kalendas Martij. — N. 8-r. Hain, 3223.

H. és év n. XV. száz. Kolophon: Explicit tractatus minoricarum. d. Bartoli de Saxoferrato civis Perusini. — Talán azonos a Hain, 2634. említette Tractatus varii-val.

H. és év n. XV. száz. Az első levélen: Sermones vademecum de tempore et de sanctis per figures vtilis. A második levélen: Incipit vademecum fratris Iohannis. decretorum doctoris et abbatis Uincellensis. de collationibus dominicis et festiuis. — 4-r. H₆ ívsz. teljes példány. Hain 9432.

H. és év n. XV. száz. Pomery Sermones in Dominicas et Festa Totius Annj. — 4-r. Beszédek három részben. A példány csonka, némely helyt írással van kiegészítve; tulajdonkép a szomszéd sebesi kolostor tulajdona. A XVI. században ezt az átkozódást írták a táblájára: »Maledicta sit illa manus, et nunquam sit benedicta, quae lacerat talia scripta.«

N ü r n b e r g, 1502. Sermones parati de tempore et de sanctis. Impress. Norimbergae per Antonium Coberger. Anno MDII. — K. ivr. goth. R₆ ívsz. Teljes példány, 81 beszéddel. Thott. VII. p. 25. Panzer VII. 440.

H. n. 1502. Kolophon: Sermones aurei exc. doct. Petri Hieremie. Dil. cura Jacobi Britanici calcogr. et sol. castigat. Dr. fratris Hier. de Bargnano digesti die VIII. Oct. MDII. — 140 lev. Tábláján rézmetszetű etiquette, melyen: Liber Bibliothecae Bartphanae; közbül czimer, alatta: insignia civitatis Bartphae.

H a g e n a u, 1503. Bernard. de Busti: Rosarium sermonum praedicabilium. Kolophon: Prima pars sermonum predicabilium Rosary. Impressa et diligenter reuisa in imperiali oppido Hagenaw per Industrium Henricum Gran inibi incolam: Impensis et sumptibus prouidi Iohannis rymman. finit feliciter. Anno ab incarnatione domini Millesimo quingentesimo tercio. Kal. IX. Aug. — Teljes példány.

Basel, 1516. Homilie hoc est conciones populares sanctorum ecclesie doctorum Hieronymi, Ambrosii, Augustini, Gregorii et aliorum. Basileae per Joannem Frobenium diligenter excusae An. M. D. XVI. — Iv. Panzer VI. 198. Stockmeyer u. Reber: Beitr. zur Basler Buchdrg. S. 102.

Krakó, 1518. De anima Aristotelis per magistrum Mich. de Uratislauiam cracouiensem. canonicum. Impr. Joan. Haller Cracouiensis. Anno 1518. — 4-r. S₃ ívsz. Ritka lehet, mert a könyvészet irodalomban nem található.

Nürnberg, 1519. Opera Beati Fulgentii Aphri. It. Opera Maxentii. Norimbergae apud Kobergerum, Kal. Jan. 1519. — Iv. kerek bet. Teljes példány. Panzer. VII. 461.

Régi magyar nyomtatvány mindössze néhány darab van, s azok is jobbára elrongyolott példányok. Ilyenek: Beythe Istvánról Eztendő által való Vasárnapi Epistolák. Németujvár, 1584. Szabó K. 212. — Beythe: Az Zentők Fő Innepiről való Evangelio-mok. Németujv., 1584. Szabó K. 213. Mind a kettő elől-hátul csonka. Egy ép és egy csonka Káldi Biblia. Bécs, 1626. Szabó K. 551.

A magyar nyomtatványok közt legérdekesebb két ponyvairodalmi termék, melyek mintegy kiegészítik az általunk a »Könyvszemle« idei évfolyama 96—98 lapjain közzétett e fajta productumok sorozatát.

A kassai Három Bajnokoknak, Krisinusnak, Pongrácznak, És Grodecziusnak Vérek bársonyával ékesítettetett Virtusok, Az Az Eletek, És Halálok, Méltóságos Groff Forgách Pál Urnak, etc. költségivel ki bocsátattott. — Nagy Szombatban az Academiai bötűkkel Fridrik Gall által. 1731. 12-r. 86 lap.

Négy világító úrnapi lámpások. Irta P. Telek József, franc. P. Kalocsán. nyomtatott érseki bötűkkel Wagner József által. — 4-r. Wagner 1767-től fogva volt első érseki nyomda-művezető Kalocsán.

Az eperjesi evang. ker. collegium könyvtárában is van egy ilyen ponyvairodalmi termék, melynek címe:

Zöld Martzi, Betskereki, Palatinszky, Barna Peti és Kovács Imre életeknek rövid leírása. Megbővítve hozzáadattak a szereplője nótái, és egymástól való elbűsúzások. (Vágtató csikós, fametszvényben.) Nyomtatott Ebben az Ezstendőben. — 8-r. 16 lap. Nyomdai kiállítása után ítélve, e munka alkalmasint Landerer Anna budai nyomdájában, a jelen század második vagy harmadik tizedében került ki a sajtó alól.

Ballagi Aladár.